

Příloha 1 – Starší pražských cechů

Podnětem k vytvoření této přílohy byl nález souvislé řady staroměstských mečířských cechmistrů pro období let 1571–1630 v manuálu purkmistrovského úřadu (později kniha obnov).¹ V konečném důsledku došlo k vytvoření souvislé řady starších mečířského pořádku pro celkové období 1570–1678, jež značně přispělo k poznání postavení těchto představených cechu pro dílčí kapitoly mé práce.

Pro ostatní pražská města byly rovněž nalezeny záznamy o mečířských cechmistrech, které však ani zdaleka nedosahují kvantitativní úrovně údajů pro staroměstské prostředí. Tyto dílčí sondy do této problematiky byly soustředěny na období 16. století, čímž výrazně pomohly při bádání v oblasti vzniku jednotlivých městských cechů.

Tyto seznamy vznikly pouze jako vedlejší produkt mé hlavní práce, proto se nejedná o problematiku zcela vyčerpanou. Ve fondech Archivu hlavního města Prahy se nachází celá řada pramenů (zvláště pro novější období), s jejichž využitím by mohly být mnou vytvořené seznamy doplněny.

Staré Město pražské

29. 11. 1570	Jiřík Andělský a Martin [Kuliš]	AMP, rkp. č. 1133, fol. 36 ^f .
4. 7. 1571	Jiřík Andělský a Martin Kuliš	AMP, rkp. č. 69, fol. 3 ^v .
29. 1. 1574	Jiřík Andělský a Martin Kuliš	AMP, rkp. č. 69, fol. 20 ^v .
10. 10. 1575	Jiřík Andělský a Martin Kuliš	AMP, rkp. č. 69, fol. 32 ^v .
10. 11. 1579	Martin Kuliš a Jan Kutnaur	AMP, rkp. č. 69, fol. 48 ^v .
18. 12. 1581	Martin Kuliš a Jan Kutnaur	AMP, rkp. č. 69, fol. 63 ^f .
4. 7. 1584	Jiřík Andělský a Jan Kutnaur	AMP, rkp. č. 69, fol. 81 ^f .
13. 7. 1590	Jan Koldínský a Bartl Rychter	AMP, rkp. č. 69, fol. 146 ^f .
30. 4. 1594	Jan Kutnaur a Tomáš Keyzlinger	AMP, rkp. č. 69, fol. 151 ^v .
26. 6. 1599	Jan Kutnaur a Bartl Rychter	AMP, rkp. č. 69, fol. 175 ^f .
23. 7. 1602	Jan Kutnaur a Bartl Rychter	AMP, rkp. č. 69, fol. 182 ^v .
5. 6. 1606	Jan Koldínský a Bartl Rychter	AMP, rkp. č. 69, fol. 191 ^v .

¹ AMP, Sbirka rukopisů, rkp. 69.

1. 9. 1608	Jan Koldínský a Bartl Rychter	AMP, rkp. č. 69, fol. 199 ^v .
4. 8. 1611	Jan Koldínský a Bartl Rychter	AMP, rkp. č. 69, fol. 211 ^r .
5. 11. 1612	Jan Koldínský a Bartl Rychter	AMP, rkp. č. 69, fol. 219 ^r .
9. 10. 1615	Jan Koldínský a Bartl Rychter	AMP, rkp. č. 69, fol. 225 ^v .
24. 10. 1616	Jan Koldínský a Bartl Rychter	AMP, rkp. č. 69, fol. 231 ^v .
6. 11. 1617	Jan Koldínský a Bartl Rychter	AMP, rkp. č. 69, fol. 240 ^v .
11. 6. 1619	Jan Koldínský a Bartl Rychter	AMP, rkp. č. 69, fol. 249 ^r .
26. 1. 1620	Jan Koldínský a Jan Natanael	AMP, rkp. č. 69, fol. 256 ^v .
21. 10. 1622	Krystián Math a Jiřík Knor	AMP, rkp. č. 69, fol. 266 ^v .
26. 11. 1626	Krystián Math	AMP, rkp. č. 69, fol. 275 ^v .
17. 7. 1628	Krystián Math a Jiřík Knor	AMP, rkp. č. 69, fol. 286 ^r .
1630	Krystián Math a Jiřík Knor	AMP, rkp. č. 69, fol. 299 ^r .
29. 11. 1630	Krystián Math a Jiřík Knor	AMP, rkp. č. 70, fol. 11 ^v .
18. 7. 1634	Krystián Math a Baltazar Štypl	AMP, rkp. č. 70, fol. 19 ^v .
21. 7. 1637	Krystián Math a Baltazar Štypl	AMP, rkp. č. 70, fol. 28 ^v .
1. 2. 1639	Krystián Math a Baltazar Štypl	AMP, rkp. č. 70, fol. 37 ^r .
26. 10. 1643	Baltazar Štypl a Bernard Lirčen	AMP, rkp. č. 70, fol. 46 ^r .
18. 11. 1647	Baltazar Štypl a Bernard Lirčen	AMP, rkp. č. 70, fol. 54 ^r .
22. 9. 1650	Baltazar Štypl a Bernard Lirčen	AMP, rkp. č. 70, fol. 64 ^r .
30. 9. 1653	Baltazar Štypl a Bernard Lirčen	AMP, rkp. č. 70, fol. 72 ^v .
6. 7. 1658	Jakub Kersener, Baltazar Štypl a Bernard Lirčen	AMP, rkp. č. 70, fol. 83 ^r .
14. 7. 1661	Jakub Kersener, Baltazar Štypl a Bernard Lirčen	AMP, rkp. č. 70, fol. 94 ^r .
20. 7. 1666	Jakub Kersener, Bernard Lirčen a Kryštof Mička	AMP, rkp. č. 70, fol. 105 ^r .

8. 1. 1670	Jakub Kersener, Bernard Lirčen a Kryštof Mička	AMP, rkp. č. 70, fol. 117 ^r .
14. 7. 1671	Bernard Lirčen a Kryštof Mička	AMP, rkp. č. 70, fol. 129 ^v .
31. 1. 1674	Bernard Lirčen a Kryštof Mička	AMP, rkp. č. 70, fol. 144 ^r .
9. 2. 1678	Bernard Lirčen a Kryštof Mička	AMP, rkp. č. 70, fol. 160 ^r .
18. 10. 1729	Jan Kryštof Fischer, Godtleb Libenthaler a Jan Meltzer	AMP, rkp. č. 71, fol. 10 ^r .

Nové Město pražské

9. 10. 1528	Janák mečíř a Vaněk mečíř	AMP, rkp. č. 332, fol. A 3 ^r .
19. 2. 1530	Petr mečíř a Janák mečíř	AMP, rkp. č. 332, fol. 20 ^r .
12. 6. 1532	Petr mečíř	AMP, rkp. č. 332, fol. B 9.
19. 8. 1534	Petr mečíř	AMP, rkp. č. 332, fol. B 17.
15. 1. 1549	Štěpán Makovec a Jan Limburský	AMP, rkp. č. 1420, fol. 184 ^r .
27. 8. 1549	Štěpán Makovec a Jan Limburský	AMP, rkp. č. 1420, fol. 474 ^v .
1567	Václav [Fejtl] mečíř a Vojtěch mečíř	AMP, rkp. č. 25, fol. 4 ^r .
1581	Václav [Fejtl] mečíř a Vojtěch mečíř	AMP, rkp. č. 96, fol. 19 ^v .
1584	Václav Fejtl mečíř a Vojtěch mečíř	AMP, rkp. č. 96, fol. 106 ^r .

Malá Strana

21. 3. 1572	Jakub Andělský a Petr mečíř	AMP, rkp. č. 1480, fol. 29 ^r .
7. 3. 1573	Jakub Andělský mečíř a Petr mečíř	AMP, rkp. č. 1480, fol. 95 ^v .
19. 3. 1574	Jakub Andělský a Petr mečíř	AMP, rkp. č. 1480, fol. 162 ^r .
22. 3. 1575	Jakub Andělský a Petr mečíř	AMP, rkp. č. 1480, fol. 242 ^r .
29. 3. 1576	Jakub Andělský a Petr mečíř	AMP, rkp. č. 1480, fol. 301 ^r .
8. 5. 1577	Jakub [Andělský] mečíř a Petr mečíř	AMP, rkp. č. 1481, fol. 44 ^r .
18. 3. 1578	Jakub Andělský a Petr mečíř	AMP, rkp. č. 1481, fol. 121 ^r .
9. 4. 1579	Jakub Andělský a Petr mečíř	AMP, rkp. č. 1481, fol. 197 ^r .
23. 3. 1580	Jakub Andělský a Petr mečíř	AMP, rkp. č. 1481, fol. 269 ^r .

Příloha 2 – Přehled chladných zbraní
delšího rozsahu

Dosud bylo pojednáváno o mečířových produktech pouze v obecnější rovině, nicméně jsem si vědom, že alespoň rámcový přehled konkrétních typů chladných pobočných zbraní je na místě. Snad každý, kdo se zabývá přesným určením zbraní, dojde k poznatku, že používaná dobová označení zbraní jsou co do obsahu značně proměnlivá. Sám Zikmund Winter si ve svém díle *Dějiny kroje v zemích českých* několikrát trefně postěžoval, že „lidé jména směšovali“² nebo že „jména byla tuze nestálá“³. Tuto skutečnost proto musíme mít při vytváření následujícího přehledu na paměti.

Cílem tohoto přehledu zbraní by měla být v první řadě obecná charakteristika zbraně, stručný vývoj a časové zařazení. Rovněž bych rád postihl její první výskyt v českém prostředí a dobovou cenu v případech, kdy byly takové informace k dispozici. Neméně důležitou složkou každého hesla byla snaha o postihnutí jazykových variant v evropských jazycích.

Základní prací při zpracovávání této problematiky bylo již zmíněné a dosud nepřekonané dílo Zikmunda Wintera *Dějiny kroje v zemích českých*, které přináší řadu dobových poznatků. Svou koncepcí je však zaměřené výhradně na český prostor. Proto při hledání původu určitých typů zbraní posloužily další dvě knihy – *Encyklopedie zbraní a zbroje* sestavená Leonidem Křížkem a *Chladné zbraně* autora textové části Jana Šacha (kompletní bibliografické údaje jsou v seznamu použité literatury).

zbraň	charakteristika
burdýř	Podle mnohých autorů byl burdýř obouruční meč, nicméně tento poznatek do jisté míry vyvrací zpráva z roku 1525 zachycující spor mezi nožíři a mečíři. ⁴ V tomto nálezu staroměstské rady jsou rozlišovány dva druhy burdýřů – jezdecké a rytířské. Jak bude ještě dále pojednáno (viz meč obouruční) obouruční zbraně byly určeny výhradně pěším bojovníkům. Pravděpodobně se tedy jednalo o dlouhý meč, ale ne obouruční.
končář	Název byl odvozen od latinského slova <i>contus</i> – tyč, bidlo. ⁵ Něm. <i>der Panzerstecher, der Stoßdegen</i> , angl. <i>tuck</i> , franc. <i>estoc</i> , ital. <i>stocco</i> . Meč určený výhradně k bodům. K tomu je uzpůsobena úzká čepel, jejíž délka mohla přesáhnout i metr! To znamenalo značné nevyvážení

² Zikmund WINTER, *Dějiny kroje v zemích českých*, s. 176.

³ Tamtéž, s. 274.

⁴ AMP, Sbírká rukopisů, rkp. 1129, fol. 66^r–67^r.

⁵ Leonid KŘÍŽEK, *Encyklopedie zbraní a zbroje*, s. 119.

	<p>zbraně. Typický je pro končíř průřez čepele, který je zpravidla trojhranný.</p> <p>Svou křížovou konstrukcí vychází končíř ze středověkých mečů, nicméně byl vyvinut, jak naznačuje německý název této zbraně, k prořázení pancířů, tedy kroužkových zbrojí. Stal se zbraní jízdy, neboť v natažené paži jezdce nahrazoval v raném novověku středověké kopí.⁶</p> <p>V českém prostředí se s končířem setkáváme ve výčtu mistrovských kusů staroměstských mečířů z počátku 16. století, přičemž jeho výskyt můžeme předpokládat už dříve.</p>
kord	<p>Název byl odvozen buď od perského <i>kárd</i> – nůž či latinského <i>chorda</i> – struna.⁷ Něm. <i>der Degen</i>, ang. i franc. <i>épée</i>, ital. <i>cortelas</i>, <i>cartilaso</i>, lat. <i>spatha</i>.</p> <p>Pro jednoruční kord je typická úzká dlouhá čepel oboustranně broušená a jílec s košem, který chránil bojovníkovu ruku.</p> <p>Kord se vyvinul z pozdně středověkých typů mečů, u nichž začal převládat bodný princip nad sečným. Počátky ochranného koše spatřujeme v nepatrném obloučku, který se začal vyskytovat od 14. století u některých mečů a směřoval od záštity k čepeli. Měl tak původně chránit prst obepínající pro lepší uchopení záštitu.⁸</p> <p>V českém prostředí se kord objevuje od 15. století, zde se setkáváme i s ekvivalentním výrazem tylec. Kordu podobný český název korduláč mohl reprezentovat zbraň typově podobnou, leč kratšího rozsahu.⁹</p> <p>Je znám případ z roku 1572, kdy byl zastaven tylec za dva a půl kopy grošů, přičemž cena mohla být podle Zikmunda Wintera dvojnásobná.¹⁰ Rukojeti kordů bývaly často zdobené, což jejich cenu významně zvyšovalo.</p>
meč	<p>Něm. <i>der Schwert</i>, angl. <i>sword</i>, franc. <i>glaiive</i>, <i>épée</i>, lat. <i>gladius</i>.</p> <p>Zbraň křížové konstrukce s přímou čepelí, která se zužuje od záštity k hrotu. Tím je dáno vedle sečného i bodný charakter zbraně. Navíc</p>

⁶ Leonid KŘÍŽEK, *Encyklopedie zbraní a zbroje*, s. 120.

⁷ Zikmund WINTER, *Dějiny kroje v zemích českých*, s. 274.

⁸ Leonid KŘÍŽEK, *Encyklopedie zbraní a zbroje*, s. 155.

⁹ Zikmund WINTER, *Dějiny kroje v zemích českých*, s. 176.

¹⁰ Tamtéž, s. 177.

	<p>oboustranné broušení čepele, jejíž délka se pohybovala kolem 80 cm, umožňovalo bojovníkovi i rubové seký.</p> <p>Meč je zbraň s dlouhou tradicí, která sahá až do doby bronzové. Velká obliba této zbraně přetrvala v evropských podmínkách až do středověku. Výrazné změny doznala podoba i chemické složení raně středověkých mečů v období křížových výprav, kdy se zrodil meč nového typu, který opanoval evropské válečnictví až do konce středověku.¹¹</p> <p>V českém prostředí meč zpočátku soupeřil s válečnou sekerou,¹² nicméně od 10. století meč jednoznačně převládá.</p> <p>Na počátku 16. století stál meč půl kopy grošů, roku 1546 stál kopu grošů a koncem století jezdecký meč 40 grošů.¹³</p>
- jedenapůlruční	<p>Někdy též dlouhý meč. Něm. <i>derLangschwert</i>, angl. <i>longsword</i>.</p> <p>Jedenapůlruční meč představuje (jak ostatně název napovídá) předěl mezi mečem jednoručním a obouručním. Délka čepele se pohybuje kolem jednoho metru a pro lepší manipulaci umožňuje prodloužený jílec obouruční držení. V případě potřeby však není zbraň pro jednu ruku příliš těžká.</p> <p>Dlouhý meč vznikl ve vrcholném středověku jako zbraň určená jezdcům–rytířům, aby lépe z koně dosáhl na pěší bojovníky.</p>
- dvouruční /obouruční	<p>Něm. <i>der Schlachtschwert, der Beidenhänder, der Zweihandschwert</i>, angl. <i>great sword</i>, franc. <i>espadon</i>, it. <i>spadone</i>.</p> <p>Meč obouruční dosahuje skutečně mezních rozměrů, neboť délka samotné čepele se pohybovala v rozmezí 150-180 cm. Takto dlouhou čepel vyvažoval jílec s dostatečně těžkou hlavicí, přičemž jílec býval zpravidla uprostřed rozdělen prstencem.</p> <p>Tento typ byl nejmladší vývojovou větví tradičního gotického meče, který vznikl na samém závěru středověku v 15. a 16. století. Byl určen výhradně pro pěšího bojovníka, který si meč nosil na ramenou.</p>

¹¹ Jan ŠACH, *Chladné zbraně*, s. 10.

¹² Leonid KRÍŽEK, *Encyklopedie zbraní a zbroje*, s. 155.

¹³ Zikmund WINTER, *Dějiny kroje v zemích českých*, s. 608-610.

	<p>Obouruční meče se staly často používanou zbraní zejména německé a švýcarské pěchoty.¹⁴ Bojovník s obouručním mečem pobíral dvojitý žold.¹⁵</p> <p>V českém prostředí se rovněž nezdávka setkáváme s obouručními meči, ale jsou spíše zbraněmi ozdobnými. Někdy nesou označení šaršoun, rutulník či počestěné šlokšvert.</p>
- popravčí	<p>Něm. <i>der Richtschwert</i>, angl. <i>executioner's sword</i>.</p> <p>Tento typ meče by správně do tohoto přehledu zbraní nepatřil, neboť byl vždy chápán jako nástroj, který byl nejvýše nečistý svým posláním. Přímá, masivní (80 cm dlouhá a 5 cm široká), oboustranně broušená čepel se na rozdíl od tradičního meče nezužuje. Její konec je místo hrotu jen zaoblen a někdy bývá perforován třemi otvory, čímž mělo být zamezeno dodatečnému zahrocení.¹⁶ Vzhledem k relativně krátké leč masivní čepeli byl jílec dělaný pro obouruční uchopení. Zajímavá je existence záštity u popravčích mečů, na straně jedné byla sice snaha o co nejvýraznější odlišení tohoto nástroje od klasického meče, ale naprosto bezúčelná záštita jej formálně s touto zbraní sblížovala.</p>
palaš	<p>Název zbraně byl odvozen z maďarského výrazu <i>pallos</i> – meč. Něm. <i>der Pallasch</i>, angl. <i>backsword</i>, franc. <i>épée longue, latte</i>.</p> <p>Jedná se o poboční zbraň s dlouhou (až 90 cm), relativně masivní přímou, čepelí, která byla broušena jednostranně. Typický je pro palaš šavlový jílec, který umožňuje přesnější zásah.</p> <p>Tato zbraň pochází z maďarského či chorvatského prostředí, odkud přešla v raném novověku do výzbroje těžké jízdy. Díky své konstrukci totiž byla lehčí než tou dobou již zastaralý západní meč a pádnější než nastupující východní šavle.¹⁷ Relativní masivnost palaše vylučovala šerm, nicméně nevylučovala jak bod, tak pádný sek.</p> <p>O výskytu v českém prostředí a ceně nemáme bližší informace. V souvislosti s pražskými mečíři se tento výraz poprvé objevuje v Cantagliiho překladu Vladislavských statut, který byl pořízen roku 1650.</p>

¹⁴ Jan ŠACH, *Chladné zbraně*, s. 251.

¹⁵ Zikmund WINTER, *Dějiny kroje v zemích českých*, s. 607.

¹⁶ Jan ŠACH, *Chladné zbraně*, s. 251.

¹⁷ Leonid KRÍŽEK, *Encyklopedie zbraní a zbroje*, s. 184.

rapír	<p>Něm. i angl. <i>rapier</i>, franc. <i>rapière</i>, šp. <i>espada ropera</i>, it. <i>striscia</i>.</p> <p>Jedná se o zbraň s velmi úzkou, oboustranně broušenou čepelí, která již není vůbec určená k sekům. Veškerá nebezpečnost zbraně je soustředěna do smrtícího bodu.</p> <p>Rapír vznikl v polovině 16. století. Vývojově plně vychází z kordu, proti kterému má užší čepel a je celkově lehčí. Přes Itálii se dostal do celé Evropy, kde dosáhl největšího ohlasu u aristokracie. Ta z této zbraně učinila osobní zbraň šlechtice sloužící k dvorským soubojům.¹⁸</p> <p>Do Čech se rapíry dostávají od druhé poloviny 16. století a zůstávají v oblibě zejména v období pozdní renesance, manýrismu a raného baroka.</p> <p>Koncem 16. století byl k dostání „<i>medulánský</i>“ rapír za čtyři kopy a „<i>jeden obzvláštní pozlacený</i>“ dokonce za 20 kop grošů.¹⁹</p>
šaršoun	<p>Josef Dobrovský ve svém německo-českém slovníku uvádí šaršoun (stejně jako burdýř) jako ekvivalent pojmu Schlachtschwert, což je označení pro meč obouruční. Jak ale bylo u burdýře pojednáno, nejednalo se v pravém smyslu o meč obouruční, ale spíše o meč velmi dlouhý. Vztah těchto pojmů s reálnými zbraněmi určitého rozsahu je tak velice složitá, což je na tomto příkladu více než patrné.</p> <p>V každém případě se s šaršounem setkáváme v českém prostředí od poloviny 15. století.</p> <p>Prostý šaršoun stál roku 1594 kopy grošů, zatímco krásně vyvedený exemplář byl roku 1546 k dostání za sedm kop grošů míšeňských.²⁰</p>
šavle	<p>Za základ názvu je považováno turkotatarské slovo <i>sab</i> – jílec meče.²¹ Něm. <i>der Säbel</i>, angl. <i>saber</i>, franc. <i>sabre</i>, it. <i>sciabola</i>, lat. <i>ensis falcatus</i>.</p> <p>Pro šavli je typická zakřivená čepel broušená z jedné strany. Zpravidla tvar zbraně včetně jílice vytvářel písmeno S, což způsobovalo přesnější rány a větší řezná poranění než u čepelí rovných.</p> <p>Do Evropy se šavle dostala zejména v období tureckých válek v 16.</p>

¹⁸ Jan ŠACH, *Chladné zbraně*, s. 11.

¹⁹ Zikmund WINTER, *Dějiny kroje v zemích českých*, s. 613.

²⁰ Tamtéž, s. 608.

²¹ Leonid KRÍŽEK, *Encyklopedie zbraní a zbroje*, s. 249.

	<p>století, kde byla od raného středověku tradiční zbraní. Stala se oblíbenou zbraní lehké jízdy a to zvláště v Uhrách, Rusku a Polsku. Vzhledem k tomu, že způsobovala méně nebezpečná zranění než bodný kord či rapír, stala se šavle oblíbenou soubojovou zbraní.²²</p> <p>První výskyt šavle v českých pramenech je relativně starý, a to už roku 1478v inventáři Víta Šrotěře.²³ Navzdory tomu však dochází širšímu rozšíření až ve století následujícím.</p> <p>Co se týče ceny, roku 1611 si kutnohorský cech mlynářů pořídil dvě šavle za 1 kopu a 20 grošů. Uherská šavle však byla roku 1598 k dostání za pouhých 15 grošů.²⁴</p>
tesák	<p>Něm. <i>der Dussack, der Tesack</i>, angl. <i>dussack</i>, lat. <i>defendiculum</i>.</p> <p>Tesák je krátká zbraň vykováná z jednoho kusu železa. Jednostranně broušená čepel, která dosahuje délky kolem půl metru, je mírně zakřivená, čímž připomíná šavli. Tesák nemá záštitu, ale naproti tomu se u těchto zbraní setkáváme s primitivním košem, který vzniká zahnutím jílcového trnu zpět k čepeli. Od 17. a zejména v 18. století se začíná objevovat tzv. lovecký tesák (něm. <i>der Hirschfänger</i>), který již má záštitnou příčku či oblouk a klasický jílec.²⁵</p> <p>V pramenech se vyskytuje zbraň tohoto typu od raného středověku, nicméně tesák jako takový (někdy rovněž český tesák) je typický pro středoevropský prostor od 15. století. Jeho český původ se ostatně odráží v přejatých označeních této zbraně v cizích jazycích.</p> <p>Tesák byl relativně dostupnou zbraní, jeho cena na počátku 16. století byla 15 grošů.²⁶</p>

²² Leonid KRÍŽEK, *Encyklopedie zbraní a zbroje*, s. 249.

²³ Zikmund WINTER, *Dějiny kroje v zemích českých*, s. 177.

²⁴ Tamtéž, s. 614.

²⁵ Jan ŠACH, *Chladné zbraně*, s. 252.

²⁶ Zikmund WINTER, *Dějiny kroje v zemích českých*, s. 610.